

Provinciale Staten van Utrecht

<i>Datum</i>	<i>Bijlage</i>	<i>Uw kenmerk</i>	<i>Ons kenmerk</i>
30 mei 2006	1		2006/GM/074

Onderwerp
Resultaten analyse jaarstukken 2005

Geachte leden van de Provinciale Staten,

U staat voor de taak de jaarstukken 2005 te beoordelen en vast te stellen. Dit is een omvangrijke en belangrijke taak. De jaarstukken stellen u immers in staat om te controleren of de provincie het afgelopen jaar heeft gefunctioneerd zoals u ten tijde van het opstellen van de begroting voor ogen stond.

Om u te ondersteunen bij het behandelen van de jaarstukken, heeft de Randstedelijke Rekenkamer deze jaarstukken de afgelopen weken aan een onderzoek onderworpen. Tijdens dit onderzoek is geanalyseerd of het voorgenomen (financiële) beleid zoals verwoord in de begroting - en eventuele afwijkingen hierop - toereikend wordt verantwoord. Onder een toereikende verantwoording verstaan wij een toelichting die volledig en begrijpelijk is. Bij onze bevindingen geven we aan waarom wij menen dat dit belangrijke punten voor u zijn. Vervolgens doen wij u suggesties voor de behandeling van deze punten.

De meeste bevindingen van de Rekenkamer zijn gebaseerd op informatie die in de jaarstukken en de begroting is opgenomen. Waar nodig heeft de ambtelijke organisatie toelichting gegeven op enkele aanvullende vragen. Het college van Gedeputeerde Staten heeft kennis genomen van de bevindingen en hierop een reactie gegeven. GS zullen hun reactie op deze nota van bevindingen aan PS kenbaar maken.

In de nota bij deze brief zijn de bevindingen opgenomen die onze analyse heeft opgeleverd. Deze worden vooraf gegaan door een samenvatting van onze bevindingen, inclusief belangrijke punten voor PS en suggesties. Daarnaast vindt u in de bijlagen een aantal aandachtspunten inclusief ambtelijke reactie en een overzicht van extra voorbeelden bij onze bevindingen.

Wij hopen dat onze bevindingen u zullen ondersteunen bij de behandeling van de jaarstukken in de Commissievergaderingen en de Provinciale Statenvergadering. Desgewenst zijn wij graag bereid onze bevindingen mondeling te komen toelichten in deze vergaderingen.

Hoogachtend,

Dr. G. Molenaar
Directielid Randstedelijke Rekenkamer
Portefeuillehouder Utrecht en Zuid-Holland

Prof. dr. L.D. Noordam
Bestuurder / directeur Randstedelijke Rekenkamer

Rekenen op de jaarstukken 2005?

Nota van bevindingen uit een analyse van de
jaarstukken 2005 van de provincie Utrecht

Samenvatting van de bevindingen, belangrijke punten voor PS en suggesties bij de jaarstukken Utrecht 2005

Algemene conclusie: De Rekenkamer concludeert dat de jaarstukken van voldoende kwaliteit zijn voor Provinciale Staten om de controlerende taak te kunnen uitoefenen. De Rekenkamer geeft ook een aantal verbeterpunten (zoals opgenomen in onderstaande tabel).

Bevindingen Randstedelijke Rekenkamer		Wat is het belang voor PS?	Suggestie
Conclusie 1. Onderbesteding van € 51 miljoen komt pas bij de jaarrekening aan de orde.			
Bevinding 1:	<p>De totale lasten 2005 zijn in de gewijzigde begroting van november 2005 € 51 miljoen te hoog ingeschat.</p> <p>De onderbesteding doet zich met name voor bij de programma's Agenda 2010 (€ 31 miljoen), Uitvoering landelijk gebied (€ 7 miljoen) en Verkeers- en vervoerbeleid (€ 7 miljoen).</p>	<p>1. Gedurende 2005 is de voortgang van verschillende programma's vertraagd waardoor de prestaties, en daarmee de doelstellingen, later worden gerealiseerd.</p> <p>2. PS hebben gedurende het jaar onvoldoende inzicht in de voortgang van programma's en de realisatie van de daaraan gekoppelde doelstellingen. Dit beperkt PS in het uitvoeren van hun controlerende taak en de mogelijkheden tot bijsturing.</p>	<p>1. Vraag GS gedurende het jaar actuele (financiële) informatie over de voortgang van de beleidsrealisatie. Controleer GS op de voortgang van de programma's aan de hand van de gemaakte afspraken.</p> <p>2. Laat GS actuele voortgangsrapportages en tussentijdse begrotingswijzigingen aan elkaar koppelen, zodat PS bij de presentatie van de jaarstukken niet voor grote verrassingen komen te staan.</p>
Conclusie 2. De verantwoording van het beleid kan op een aantal punten beter.			
Bevinding 2:	<p>De verantwoording van het beleid is op de goede weg door de weergave van zowel de begrote als de werkelijke stand van de indicator. Tevens is in diverse programma's een toelichting opgenomen over de afwijkingen van de indicatoren, zoals in programma 2.5 (Natuur en landschap).</p> <p>In een aantal programma's is de verantwoording</p>	<p>1. De weergave van zowel de begrote als de werkelijke stand van de indicator is een belangrijk instrument voor het uitvoeren van controlerende taak van PS.</p> <p>2. Een bepaald aantal indicatoren bij de belangrijkste prestaties helpt bij het uitvoeren</p>	<p>1. Vraag aan GS de verantwoording van de indicatoren zo volledig mogelijk te maken.</p> <p>2. Maak afspraken met GS over het aantal indicatoren per programma waar u gedurende jaar op wenst te sturen.</p> <p>3. Vraag GS om de jaarstukken meer toe te spitsen op de</p>

Bevindingen Randstedelijke Rekenkamer		Wat is het belang voor PS?	Suggestie
	van de indicatoren nog voor verbetering vatbaar, zoals het gebruik van actuele gegevens.	van de controlerende taak van PS.	vragen: "Wat heeft de provincie in 2005 gedaan en wat heeft dit opgeleverd in relatie tot wat is afgesproken in de begroting?" Besteed hierbij ook aandacht aan de voornemens die de provincie niet heeft gerealiseerd.
Bevinding 3:	De jaarstukken bevatten in totaal 234 indicatoren. Het aantal indicatoren verschilt sterk per programma.	3. De verantwoording van de doelstelling, activiteiten en prestaties per programma is nog onvoldoende te vergelijken met het voorgenomen beleid. Dit belemmert PS bij het uitvoeren van hun controlerende taak.	
Bevinding 4:	In de programmaverantwoording ontbreekt bij de omschrijving van activiteiten en prestaties onder "Verantwoording over het gerealiseerd beleid" regelmatig een vergelijking met het voorgenomen beleid.		
Bevinding 5:	De verantwoording bij de programma's maakt onvoldoende duidelijk in hoeverre de voorgenomen doelstellingen zijn bereikt.		
Conclusie 3. Financiële verantwoording is voldoende, zij het met een aantal kanttekeningen.			
Bevinding 6:	De verschillenanalyse van de baten en lasten per programma is overzichtelijk, maar gaat alleen in op de verschillen ten opzichte van de begroting na wijziging, en niet op de verschillen tussen de primitieve begroting en de begroting na wijziging. Hiermee bieden de jaarstukken geen verantwoording over het gehele jaar.	De gepresenteerde financiële verantwoording geeft geen volledig beeld met betrekking tot de financiële verschillen over het gehele jaar. Hierdoor zijn de jaarstukken niet zelfstandig leesbaar ten opzichte van de primitieve begroting. Dit belemmert PS in het uitvoeren van hun controlerende taak.	Volgens het BBV hoeft de verschillenanalyse alleen betrekking te hebben op de begroting na wijziging. Daarom doet de Rekenkamer de suggestie aan PS om in de "Verordening interne zaken" op te nemen dat (de toelichting op) de verschillenanalyse in de jaarstukken zich moet richten op het gehele jaar.
Bevinding 7:	De toelichting op de programmarekening sluit onvoldoende aan op de gegevens in de programmarekening.		

Conclusie 4. De kwaliteit van de verantwoording in de paragrafen is wisselend.			
Bevinding 8:	De paragraaf Weerstandsvermogen is duidelijk en overzichtelijk. De tabel geeft een goed overzicht van de financiële consequenties van de risico's die de provincie loopt.	De beperkte financiële toelichting in de paragrafen Onderhoud kapitaalgoederen en Belasting en heffingen ondersteunt PS onvoldoende in het uitvoeren van hun controlerende taak.	Vraag aan GS een financiële toelichting in de paragrafen Onderhoud kapitaalgoederen en Belasting en heffingen op te nemen.
Bevinding 9:	De paragrafen Onderhoud kapitaalgoederen en Belasting en heffingen zijn beschrijvend van aard. Er wordt in beperkte mate financiële informatie opgenomen, waardoor onvoldoende inzicht in de stand van zaken ontstaat.		
Conclusie 5. Toelichting bij een aantal reserves en voorzieningen is onvolledig.			
Bevinding 10:	In de toelichting bij een aantal reserves en voorzieningen is bepaalde informatie onderbelicht, zoals een verklaring van de hoogte van de voorziening.	De gepresenteerde financiële verantwoording geeft in enkele gevallen geen helder en volledig beeld van de verschillende aspecten met betrekking tot de reserves en voorzieningen. Dit belemmert PS in het uitvoeren van hun controlerende taak.	Een vaste structuur in de toelichting op de reserves en voorzieningen zou een beter inzicht geven voor PS. Hierbij kan worden gedacht aan de volgende structuur: <ul style="list-style-type: none"> • Doel van de reserve of voorziening • Verklaring van de hoogte van de reserve of voorziening • Toelichting op de mutaties ten opzichte van het voorgaande jaar • Verwachtingen ten aanzien van het moment van besteding van de beschikbare middelen.

BEVINDINGEN ANALYSE

JAARSTUKKEN 2005

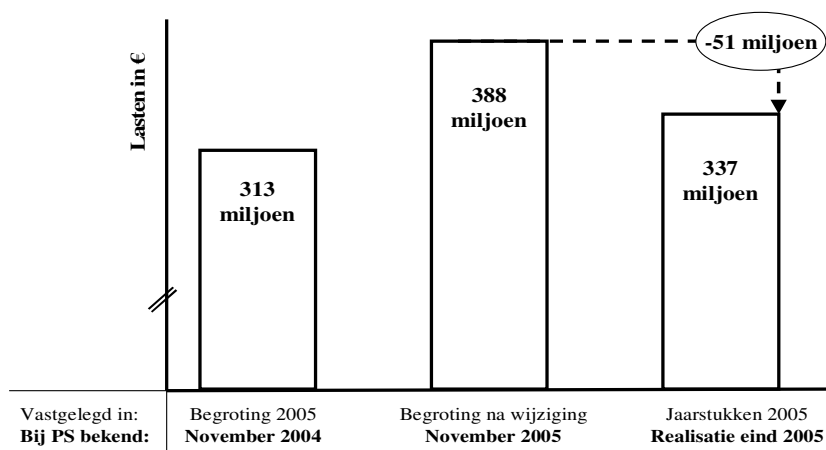
In deze nota van bevindingen bespreken we de resultaten van onze analyse van de jaarstukken 2005. Bij onze bevindingen geven we aan waarom wij van mening zijn dat dit belangrijke punten voor PS zijn. Vervolgens doen wij u suggesties voor de behandeling van deze punten.

1. Onderbesteding van € 51 miljoen komt pas bij de jaarrekening aan de orde.

Bevindingen

In november 2005 hebben GS de zevende en laatste begrotingswijziging van de begroting 2005 bekend gemaakt. Dit resulteerde in een begroting van de lasten van € 388 miljoen. Uit de jaarrekening blijkt dat de gerealiseerde lasten € 337 miljoen bedragen. Dit betekent een onderbesteding van € 51 miljoen (zie figuur 1).

Figuur 1. Begrote en gerealiseerde lasten

Bevinding 1:

De totale lasten 2005 zijn in de gewijzigde begroting van november 2005 € 51 miljoen te hoog ingeschat.

De onderbesteding doet zich met name voor bij de programma's Agenda 2010 (€ 31 miljoen), Uitvoering landelijk gebied (€ 7 miljoen) en Verkeers- en vervoerbeleid (€ 7 miljoen).

In programma 1.5 Agenda 2010 doet zich het volgende voor:

Programma 1.5 Agenda 2010

In de begroting is omtrent Agenda 2010 aangekondigd dat “de verwachte uitgaven voor de betreffende uitgaven zich in overwegende mate concentreren in 2005 (en ook 2006)” (begroting 2005, p. 18). Uit de jaarstukken blijkt de volgende ontwikkeling van de lasten (x € 1.000) (jaarstukken, pag. 41):

<i>Primitieve begroting:</i>	€ 38.445
<i>Begroting na wijziging:</i>	€ 39.602
<i>Jaarstukken:</i>	€ 8.293

Commentaar Rekenkamer

Er is een onderbesteding van € 31 miljoen; dit is 80% van de begrote lasten van dit programma. De uitgaven hebben zich niet in 2005 geconcentreerd, zoals in de begroting was aangekondigd.

In programma 2.8 Uitvoering landelijk gebied ontwikkelen de lasten zich als volgt:

Programma 2.8 Uitvoering landelijk gebied

Uit de jaarstukken blijkt de volgende ontwikkeling van de lasten (x € 1.000) (jaarstukken, pag. 73):

<i>Primitieve begroting:</i>	€ 0
<i>Begroting na wijziging:</i>	€ 18.702
<i>Jaarstukken:</i>	€ 11.247

Commentaar Rekenkamer

De onderbesteding van de lasten bedraagt ruim € 7 miljoen. Deze onderbesteding is met name het gevolg van vertraging in het uitvoeringprogramma Reconstructie en het project SOS-II.

De Rekenkamer baseert de onderbesteding op de daling van de lasten ten opzichte van de begroting na wijziging. De provincie onderschrijft in een reactie de geconstateerde verschillen, maar geeft aan dat een deel van de onderbesteding “gecompenseerd” wordt door lagere baten. De Rekenkamer constateert echter dat de baten vaak lager blijken te zijn als gevolg van de onderbesteding in de lasten. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het project SOS-II in programma 2.8. Omdat het project wordt verlengd tot medio 2006, worden de baten ook later verkregen.

Wat is het belang voor PS?

1. Gedurende 2005 is de voortgang van verschillende programma's vertraagd waardoor de prestaties, en daarmee de doelstellingen, later worden gerealiseerd.
2. PS hebben gedurende het jaar onvoldoende inzicht in de voortgang van programma's en de realisatie van de daaraan gekoppelde doelstellingen. Dit beperkt PS in het uitvoeren van hun controlerende taak en de mogelijkheden tot bijsturing.

Toelichting:

Als Provinciale Staten stelt u kaders voor het te realiseren beleid en controleert u de uitvoering hiervan. Deze controlerende rol wordt echter bemoeilijkt wanneer onvoldoende inzicht bestaat in de voortgang van de beleidsrealisatie (zowel financieel als inhoudelijk). Voor een helder beeld van de stand van zaken ten aanzien van uw voorgenomen beleid, is informatie over de voortgang van de lopende projecten gedurende het jaar van essentieel belang. Het verschil tussen de saldi van de begroting na wijziging en de uiteindelijke rekening laat echter zien dat PS het afgelopen jaar onvoldoende op de hoogte waren van de voortgang van de beleidsrealisatie.

Suggestie voor PS

1. Vraag GS gedurende het jaar actuele (financiële) informatie over de voortgang van de beleidsrealisatie. Controleer GS op de voortgang van de programma's aan de hand van de gemaakte afspraken.
2. Laat GS actuele voortgangsrapportages en tussentijdse begrotingswijzigingen aan elkaar koppelen, zodat PS bij de presentatie van de jaarstukken niet voor grote verrassingen komen te staan.

2. De verantwoording van het beleid kan op een aantal punten beter.

Bevindingen

Bevinding 2:

De verantwoording van het beleid is op de goede weg door de weergave van zowel de begrote als de werkelijke stand van de indicator. Tevens is in diverse programma's een toelichting opgenomen over de afwijkingen van de indicatoren, zoals in programma 2.5 (Natuur en landschap).

In een aantal programma's is de verantwoording van de indicatoren nog voor verbetering vatbaar, zoals het gebruik van actuele gegevens.

De Rekenkamer waardeert het dat de provincie Utrecht gebruik maakt van duidelijke overzichten waarin zowel de begrote als de werkelijke stand van de indicator kan worden ingevuld. In diverse programma's, zoals programma 2.5, wordt ook een toelichting bij de afwijkingen opgenomen. Naast het feit dat in verschillende programma's de indicatoren voldoende verantwoord worden, zijn in een aantal programma's nog verbeterlagen mogelijk ten aanzien van actuele gegevens en toelichting op de verschillen. Bijvoorbeeld in het programma 1.5 Agenda 2010 en het programma 3.2 Milieu.

Programma 1.5 Agenda 2010

Indicator	2005 begroot	2005 werkelijk
Op de fiets!		
Oplossen van 35 schakels (ingedeeld in 22 deelprojecten).	9	6

(jaarstukken, pag. 41)

Commentaar Rekenkamer

Er wordt bij dit programma geen toelichting gegeven op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke stand van de indicator. Het wordt dan ook niet duidelijk waarom 6 schakels zijn opgelost in plaats van 9.

Programma 3.2 Milieu

Indicator	Begroot in 2005	Gerealiseerd 2005
Productgroep 5: Verstoring		
Het aantal woningen langs provinciale wegen dat belast wordt met meer dan 65 dB(A) (doel 500 in 2010)	700	296 (bron: Witteveen + Bos 2003). Gegevens 2005 zijn niet beschikbaar.

(jaarstukken, pag. 92)

Commentaar Rekenkamer

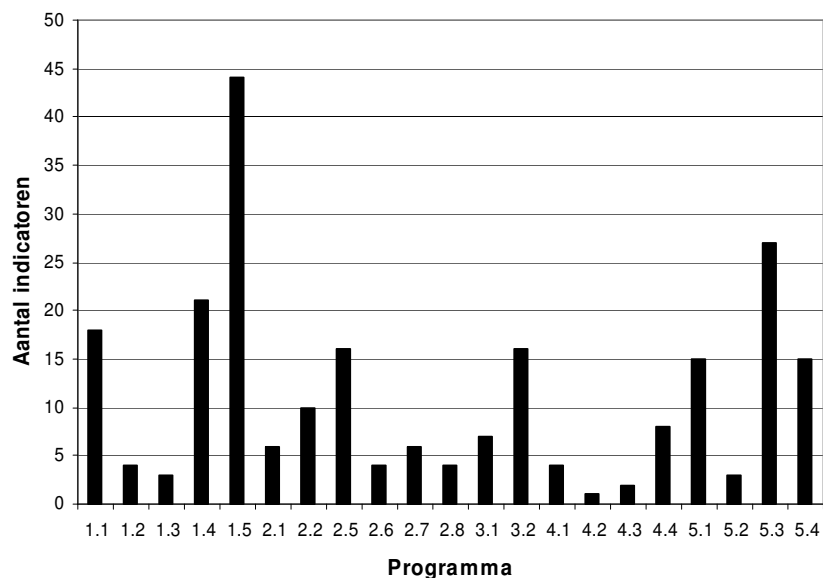
Doordat bij deze indicator slechts gegevens beschikbaar zijn over 2003, wordt er geen verantwoording afgelegd over het jaar 2005. Bij de verantwoording over gerealiseerd beleid wordt opgemerkt dat op een bepaalde plek stil asfalt is aangebracht en dat daardoor de geluidsbelasting van deze weg voor de omwonenden aanmerkelijk naar beneden is gebracht. Dit resultaat wordt niet onderbouwd met actuele kwantitatieve gegevens.

Bevinding 3:

De jaarstukken bevatten in totaal 234 indicatoren. Het aantal indicatoren verschilt sterk per programma.

Het aantal indicatoren verschilt in grote mate per programma, variërend van 1 tot 44 indicatoren per programma. Dit is weergegeven in figuur 2. De vraag is of PS, gelet op het aantal indicatoren, voldoende kunnen sturen op de diverse programma's. Dit geldt zowel voor de programma's waar relatief weinig indicatoren zijn opgenomen als voor de programma's waar relatief veel indicatoren zijn opgenomen.

Figuur 2. Aantal indicatoren per programma in jaarstukken 2005

Bevinding 4:

In de programmaverantwoording ontbreekt bij de omschrijving van de activiteiten en prestaties onder "*Verantwoording over het gerealiseerd beleid*" regelmatig een vergelijking met het voorgenomen beleid.

Om een goede aansluiting te bewerkstelligen tussen de begroting en de jaarstukken en om een helder antwoord te krijgen op de vraag wat is bereikt in het afgelopen jaar, vindt de Rekenkamer het belangrijk uit te gaan van het volgende principe:

"Wat begroot is moet worden verantwoord en wat verantwoord wordt, moet zijn begroot."

De jaarstukken gaan onder “*Verantwoording over gerealiseerd beleid*” in op de activiteiten en prestaties die de provincie in 2005 heeft gerealiseerd. Hierbij ontbreekt regelmatig een vergelijking met het voorgenomen beleid, waardoor onvoldoende inzicht wordt gegeven in de mate waarin de voorgenomen activiteiten/prestaties zijn gerealiseerd. Bovenstaande bevinding is ook terug te vinden in het rapport van bevindingen van de accountant bij de jaarstukken 2005.

Een voorbeeld van het ontbreken van een vergelijking met het voorgenomen beleid in de jaarstukken:

Programma 4.2 Aanleg en reconstructie wegen

In de begroting (begroting, pag. 104-105) en de jaarstukken (jaarstukken, pag. 100-101) komen de volgende projecten naar voren:

Begroting	Jaarstukken
Rondweg Veenendaal (N233) met aansluiting op A12-Oost	Niet genoemd, er wordt wel ingegaan op “tien projecten A 12 Bravo, waarvan er twee gereed moeten zijn in 2008”. In hoeverre dit gaat lukken wordt niet vermeld.
Aansluiting Woerden-Oost-Veldhuizerweg (één van de A12 Bravo projecten)	Niet genoemd, er wordt wel ingegaan op “tien projecten A 12 Bravo, waarvan er twee gereed moeten zijn in 2008”. In hoeverre dit gaat lukken wordt niet vermeld.
BOR-project N237 OV Utrecht-Amersfoort	Wel genoemd, maar geen informatie in hoeverre het project op schema ligt.
Fietsvoorzieningen Elst-Rhemen en Rhemen-Wageningen	Fietsvoorziening Elst-Rhemen wordt genoemd, maar geen informatie in hoeverre het project op schema ligt.
Niet opgenomen in begroting	Provinciale weg N225 Driebergen-Arnhem.
Niet opgenomen in begroting	Onderhouds- en reconstructiewerk N201.

Commentaar Rekenkamer

De jaarstukken gaan kort in op een aantal projecten. In de verantwoording wordt echter geen vergelijking gemaakt met het voorgenomen beleid. Daarnaast komt een aantal nieuwe projecten aan de orde, die niet in de begroting zijn opgenomen.

Bevinding 5:

De verantwoording bij de programma's maakt onvoldoende duidelijk in hoeverre de voorgenomen doelstellingen zijn bereikt.

In de programma's wordt de doelstelling uit de begroting duidelijk herhaald onder het kopje "Doel". Daarna wordt verantwoording afgelegd over het uitgevoerde beleid. Vervolgens worden de indicatoren verantwoord.

Bij de verantwoording van het beleid ontbreekt een koppeling met de doelstelling en wordt onvoldoende ingegaan op de mate waarin de voorgenomen doelstellingen zijn bereikt. Ook de verantwoording van de indicatoren maakt onvoldoende duidelijk of en in hoeverre de beoogde doelstelling is bereikt. In de begroting worden de indicatoren gekoppeld aan één of meerdere doelstellingen. In de jaarstukken is die koppeling niet meer aanwezig.

Een voorbeeld hiervan is programma 4.1 Verkeers- en vervoersbeleid:

Programma 4.1 Verkeers- en vervoersbeleid

De doelstelling luidt: "Het ontwikkelen en uitwerken van een doelgericht, samenhangend en innovatief verkeers- en vervoersbeleid. Dat alles in relatie met ruimtelijke ontwikkeling, economie, milieu en cultuur" (jaarstukken, pag. 91).

Commentaar Rekenkamer

Onder "Verantwoording over gerealiseerd beleid" wordt onvoldoende ingegaan op de mate waarin de doelstelling behaald is. Bijvoorbeeld bij *Mobiliteit en leefomgeving* staat: "Het jaar 2005 stond voor een belangrijk deel in het teken van de luchtkwaliteit. Vanuit de mobiliteit is een belangrijke bijdrage geleverd aan het regiobod dat in het najaar is aangeboden aan staatssecretaris van VROM". (jaarstukken, pag. 98). Aangezien bij de indicatoren geen tussentijdse streefcijfers en geen realisatiecijfers over 2005 zijn opgenomen, wordt ook uit die informatie niet duidelijk of de voorgenomen doelstelling is bereikt.

Wat is het belang voor PS?

1. De weergave van zowel de begrote als de werkelijke stand van de indicator is een belangrijk instrument voor het uitvoeren van controlerende taak van PS.
2. Een bepaald aantal indicatoren bij de belangrijkste prestaties per programma helpt bij het uitvoeren van de controlerende taak van PS.
3. De verantwoording van de doelstelling, activiteiten en prestaties is nog onvoldoende te vergelijken met het voorgenomen beleid. Dit belemmert PS bij het uitvoeren van hun controlerende taak.

Toelichting:

Voor het uitvoeren van uw controlerende rol is een toereikende verantwoording van groot belang. Het gaat hier om een goed inzicht in de mate waarin de voorgenomen doelstellingen en prestaties zijn gerealiseerd.

Suggestie voor PS

1. Vraag aan GS de verantwoording van de indicatoren zo volledig mogelijk te maken.
2. Maak afspraken met GS over het aantal indicatoren per programma waar u gedurende jaar op wenst te sturen.
3. Vraag GS om de jaarstukken meer toe te spitsen op de vragen: *“Wat heeft de provincie in 2005 gedaan en wat heeft dit opgeleverd in relatie tot wat is afgesproken in de begroting?”* Besteed hierbij ook aandacht aan de voornemens die de provincie niet heeft gerealiseerd.

3. Financiële verantwoording is voldoende, zij het met een aantal kanttekeningen.

Bevindingen

Bij de programma's is een verschillenanalyse opgenomen ten aanzien van de baten en lasten.

Bevinding 6:

De verschillenanalyse van de baten en lasten per programma is overzichtelijk, maar gaat alleen in op de verschillen ten opzichte van de begroting na wijziging, en niet op de verschillen tussen de primitieve begroting en de begroting na wijziging. Hiermee bieden de jaarstukken geen verantwoording over het gehele jaar.

Bij alle programma's wordt een duidelijk overzicht gegeven van de baten, de lasten en het saldo daarvan ten aanzien van de rekening 2004, de primitieve begroting 2005, de begroting na wijziging 2005 en de rekening 2005. Tenslotte worden de verschillen tussen de begroting na wijziging en de rekening 2005 weergegeven. Die verschillen worden uitgesplitst en toegelicht in de verschillenanalyse.

De verschillenanalyse heeft echter betrekking op de verschillen tussen de begroting na wijziging en de rekening. Omdat de laatste begrotingswijziging 1 november 2005 is opgesteld, heeft de verschillenanalyse in strikte zin alleen betrekking op de laatste 2 maanden van het jaar. De financiële verschillen tussen de primitieve begroting en begroting na wijziging worden niet toegelicht in de jaarstukken.

In programma 5.3 Sociale pijler is het volgende overzicht van baten en lasten opgenomen:

Programma 5.3 Sociale Pijler

Baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	<i>Rekening 2004</i>	<i>Primitieve begroting 2005</i>	<i>Begroting na wijziging 2005</i>	<i>Rekening 2005</i>	<i>Saldo</i>
<i>Lasten</i>	65.552	63.872	92.841	87.462	5.379
<i>Baten</i>	51.757	49.093	71.729	72.357	-628
<i>Saldo</i>	13.795	14.779	21.112	15.105	6.007

(jaarstukken, pag. 122)

In de verschillenanalyse in de jaarstukken wordt ingegaan op het verschil ten opzichte van de begroting na wijziging van € 5.379.000 ten aanzien van de lasten en van € 628.000 ten aanzien van de baten. Het verschil in lasten en baten ten opzichte van de primitieve begroting is echter veel groter, namelijk respectievelijk € 23.590.000 en € 20.600.000.

Commentaar Rekenkamer

Doordat de verschillenanalyse betrekking heeft op de verschillen tussen de begroting na wijziging en de rekening 2005 wordt in de jaarstukken geen volledig beeld gegeven over het gehele jaar.

Bevinding 7:

De toelichting op de programmarekening sluit onvoldoende aan op de gegevens in de programmarekening.

De toelichting op de resultaten in de programmarekening sluit niet goed aan op de resultaten in de programmarekening zelf. Ten eerste wordt het resultaat van de algemene middelen (€ 658.000) onvoldoende toegelicht. De berekening van de recapitulatie resultaat algemene middelen (€ 2.310.000) sluit hier niet op aan. Daarnaast worden de baten van de algemene middelen (€ 170.529.000) niet duidelijk toegelicht.

Hierbij merkt de Rekenkamer op dat de weergave van de saldi in de programmarekening verwarrend is. Positieve resultaten worden weergegeven als een negatief resultaat en negatieve resultaten als een positief resultaat. Een sprekend voorbeeld hierbij is de presentatie van het positieve saldo (voor bestemming) van de jaarrekening van € 14 miljoen. Dit wordt achter een minteken geplaatst, wat tot een verkeerde interpretatie zou kunnen leiden (jaarstukken, pag. 203).

Wat is het belang voor PS?

De gepresenteerde financiële verantwoording geeft geen volledig beeld met betrekking tot de financiële verschillen over het gehele jaar. Hierdoor zijn de jaarstukken niet zelfstandig leesbaar ten opzichte van de primitieve begroting. Dit belemmert PS in het uitvoeren van hun controlerende taak.

Suggestie voor PS

Volgens het BBV hoeft de verschillenanalyse alleen betrekking te hebben op de begroting na wijziging. Daarom doet de Rekenkamer de suggestie aan PS om in de "Verordening interne zaken" op te nemen dat (de toelichting op) de verschillenanalyse in de jaarstukken zich moet richten op het gehele jaar.

4. De kwaliteit van de verantwoording in de paragrafen is wisselend.

Bevindingen

In de jaarstukken zijn de paragrafen opgenomen, die volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) vereist zijn. Volgens het BBV worden in de paragrafen onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. De paragrafen bij de jaarstukken geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken gezien vanuit een bepaald perspectief. Het inzicht in de financiële aspecten is onder meer van belang in de paragrafen Weerstandsvermogen, Onderhoud Kapitaalgoederen en Lokale heffingen.

De paragraaf Weerstandsvermogen dient volgens artikel 11 van het BBV tenminste een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's en het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's te omvatten. In de jaarstukken van de provincie Utrecht zijn die punten goed weergegeven. De paragraaf bevat een tabel waarin 19 risico's zijn benoemd. Bij die 19 risico's is weergegeven:

- de kans van voorkomen;
- het maximale schadebedrag;
- en de kans x de maximale schade.

De tabel geeft een duidelijk beeld van de risico's die de provincie Utrecht loopt.

Bevinding 8:

De paragraaf Weerstandsvermogen is duidelijk en overzichtelijk. De tabel geeft een goed overzicht van de financiële consequenties van de risico's die de provincie loopt.

De paragrafen Onderhoud kapitaalgoederen en Belastingen en heffingen bevatten onvoldoende financiële toelichting. Uit deze paragrafen wordt daardoor niet duidelijk wat de stand van zaken eind 2005 is.

Bevinding 9:

De paragrafen Onderhoud kapitaalgoederen en Belasting en heffingen zijn beschrijvend van aard. Er wordt in beperkte mate financiële informatie opgenomen, waardoor onvoldoende inzicht in de stand van zaken ontstaat.

In de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen wordt slechts een beperkte tekstuele uitleg gegeven over het onderhoud van de kapitaalgoederen. Een overzicht van de begrote kosten en de uiteindelijk gemaakte kosten ontbreekt. Hierdoor is onvoldoende inzicht in de huidige stand van zaken.

In de paragraaf Belasting en heffingen wordt informatie verschaft over de diverse belastingen en heffingen. De paragraaf bevat informatie over de wettelijke grondslag van de betreffende belastingen en heffingen. Een overzicht van de geraamde en werkelijke inkomsten uitgesplitst naar de diverse heffingen ontbreekt. Voor de opcenten motorrijtuigenbelasting is deze wel elders in de jaarstukken opgenomen, namelijk in de toelichting op de programmarekening (pag. 207). Hiernaar wordt in de paragraaf niet verwezen.

Wat is het belang voor PS?

De beperkte financiële toelichting in de paragrafen Onderhoud kapitaal goederen en Belastingen en heffingen ondersteunt PS onvoldoende in het uitvoeren van hun controlerende taak.

Toelichting:

Voor het uitvoeren van uw controlerende rol is een financieel toereikende verantwoording van belang. Doordat de paragrafen Onderhoud kapitaal goederen en Belasting en heffingen onvoldoende financiële toelichting bevatten wordt onvoldoende inzicht gegeven in de stand van zaken.

Suggestie voor PS

Vraag aan GS een financiële toelichting in de paragrafen Onderhoud kapitaal goederen en Belasting en heffingen op te nemen.

5. De toelichting bij een aantal reserves en voorzieningen is onvolledig.

Bevindingen

In de jaarrekening wordt een toelichting gegeven op de reserves en voorzieningen.

Bevinding 10:

In de toelichting bij een aantal reserves en voorzieningen is bepaalde informatie onderbelicht, zoals een verklaring van de hoogte van de reserve/voorziening.

Bij een aantal reserves en voorzieningen ontbreekt relevante verantwoordingsinformatie. Bijvoorbeeld het doel van de reserve/voorziening of een verklaring van de hoogte van de reserve/voorziening. Dit doet zich bijvoorbeeld voor bij de Reserve Stimuleringsfonds:

Reserve Stimuleringsfonds

Uit de financiële verantwoording blijkt dat de reserve stimuleringsfonds is gevormd ter dekking van de kosten van structuurversterkende projecten. Deze projecten worden echter niet verder gespecificeerd. Het is onduidelijk waarom de reserve stimuleringsfonds € 57 miljoen bevat. Waarom niet meer of juist minder? De mutaties worden toegelicht, zij het beperkt. Uit de toelichting blijkt niet wanneer de reserve naar verwachting besteed zal worden en of dit in lijn is met de wensen van PS (jaarstukken, pag. 183).

Bij de voorzieningen doet zich het volgende voorbeeld voor:

Voorziening Nazorg stortplaatsen

In de toelichting staat vermeld dat met deze voorziening wordt getracht de door derden afgedragen middelen beschikbaar te houden voor nazorg van de stortplaatsen. In 2005 heeft op de voorziening van ruim € 1,7 miljoen een onttrekking plaatsgevonden van € 18.291,-. In de toelichting ontbreekt informatie waarmee de hoogte van € 1,7 miljoen wordt verklaard. Daarnaast wordt geen inzicht gegeven in de verwachte besteding van de voorziening (jaarstukken, pag. 194).

Wat is het belang voor PS?

De gepresenteerde financiële verantwoording geeft in enkele gevallen geen helder en volledig beeld van de verschillende aspecten met betrekking tot de reserves en voorzieningen. Dit belemmert PS in het uitvoeren van hun controlerende taak.

Toelichting:

Als Provinciale Staten stelt u kaders voor het te realiseren beleid en controleert u de uitvoering hiervan. Deze controlerende rol wordt echter bemoeilijkt wanneer onvoldoende inzicht bestaat omtrent de status van reserves en voorzieningen. Voor een helder beeld van de stand van zaken ten aanzien van de reserves en voorzieningen, is gestructureerde informatie van essentieel belang.

Suggestie voor PS

Een vaste structuur in de toelichting op de reserves en voorzieningen zou een beter inzicht geven voor PS. Hierbij kan worden gedacht aan de volgende structuur:

- Doel van de reserve of voorziening
- Verklaring van de hoogte van de reserve of voorziening
- Toelichting op de mutaties ten opzichte van het voorgaande jaar
- Verwachtingen ten aanzien van het moment van besteding van de beschikbare middelen.

Bijlage A   Aandachtspunten

Inleiding

In deze bijlage wordt ingegaan op een aantal aandachtspunten, die zijn voortgekomen uit vragen die de Rekenkamer aan de ambtelijke organisatie heeft voorgelegd. Deze aandachtspunten vallen niet onder één van de bevindingen en worden derhalve hier apart besproken.

Vraag onderhoud Merwedekanaal

De Randstedelijke Rekenkamer heeft begrepen uit de voordracht van de jaarstukken in Zuid-Holland dat het Rijk het meerjarig beheer en onderhoud van het Merwedekanaal heeft afgekocht bij de provincie Zuid-Holland. Ongeveer een kwart van het Merwedekanaal is in Utrecht gesitueerd. Staat deze ontwikkeling omschreven in de jaarstukken van Utrecht? Zo niet, waarom niet?

Ambtelijke reactie

Gelet op de lopende onderhandelingen met het Rijk over de onderhoudsbijdrage voor het Merwedekanaal hebben wij gemeend geen bijzondere aandacht aan dit onderwerp te moeten besteden in de jaarrekening 2005. Tot onze verrassing blijkt de provincie Zuid-Holland met het Rijk een overeenkomst op dit punt te hebben gesloten zonder dat wij hierin zijn gekend. Wij beraden ons over de gevolgen van deze overeenkomst en de te ondernemen stappen.

Nawoord Rekenkamer

Vraag aan GS om toelichting over stand van zaken omtrent de onderhoudsbijdrage Merwedekanaal.

Vraag apparaatskosten

In verschillende programma's komt uit de verschillenanalyse een wisselend beeld van de kosten per uur van provincie medewerkers naar voren, hoe komt dit? Bijvoorbeeld:

- op pagina 14 € 50,- per uur (€ 444.000 / 8960 uur);
- op pagina 13 € 173,- per uur (€ 250.000 / 1449 uur);
- op pagina 115 € 380,- per uur (€ 202.000 / 531 uur).

Ambtelijke reactie

Er is geen integraal uurtarief voor alle diensten afgekondigd. Elke dienst heeft derhalve een eigen uurtarief. Er ontstaan verschillen tussen de begroting en realisatie doordat er minder/meer uren worden geschreven en doordat het werkelijke uurtarief afwijkt van de begroting. Verder wordt soms de tijdelijke (externe) vervanging van personeel rechtstreeks op een product verantwoord terwijl in de begroting deze kosten als apparaatskosten zijn geraamd.

In het derde geval is het hoge tarief ontstaan doordat als gevolg van de overheveling van het onderdeel vanuit de dienst MEC er nog een bedrag extra aan overhead was toegerekend aan dat onderdeel.

Nawoord Rekenkamer

PS stellen een bepaald bedrag per programma vast in de begroting. Doordat de diensten eigen uurtarieven hanteren, ontstaan verschillen in de apparaatskosten per programma. Hierdoor worden de programmakosten beïnvloed vanuit de berekening van de apparaatskosten. De Rekenkamer beveelt PS aan deze procedure af te stemmen met GS.

Vraag Reserve Rente en Afschrijvingen

Op pagina 183 staat de Reserve Rente en Afschrijvingen vermeld. Is dit een reserve voor het vermogen dat vastgelegd is in vaste activa? Loopt dan de reserve af naarmate de boekwaarde van de activa afneemt? Waarom zit er een verschil tussen de € 26,6 miljoen van de reserve en de € 25,2 miljoen van de vaste activa?

Ambtelijke reactie

In 2000 heeft er een balanssanering plaatsgevonden. Een groot aantal activa is toen versneld afgeschreven naar nul, met uitzondering van een aantal posten (onder andere het provinciegebouw). De reserve dient ter ontlasting van de programma's (met name die van PSD) waar anders de afschrijvingslast (van het gebouw) op zou drukken. De Reserve wordt echter niet gecorrigeerd voor investeringen en desinvesteringen na 2000 en in 2003 is éénmalig € 6 miljoen toegevoegd in verband met de restauratie van de 'sterren' (laagbouw).

Bij de nota herijking reserves en voorzieningen (2005) is aan PS gemeld dat er een plan wordt opgesteld voor het omzetten van deze reserve. Dit zal worden meegenomen bij de herinvoering van de zogenaamde 'kapitaaldienst'.

Nawoord Rekenkamer

Tussen de vaste activa en de reserve rente en afschrijvingen doet zich een verschil voor van 1,4 miljoen. De Rekenkamer adviseert PS erop toe te zien dat een toelichting wordt opgenomen bij verschillen tussen de vaste activa en de reserve rente en afschrijvingen.

Bijlage B Overzicht voorbeelden bij de bevindingen

Deze bijlage bevat een aantal extra voorbeelden om onze bevindingen te illustreren. In het onderstaand overzicht wordt de plaats van zowel de voorbeelden in de hoofdtekst als in de bijlage aangegeven.

Tevens wordt hierbij de betreffende statencommissie vermeld.

	Pagina	Statencommissie
Programma's		
Programma 1.1 Algemeen bestuur	24	BEM
Programma 1.2 Kabinet/Openbare orde en veiligheid		BEM
Programma 1.3 Concernbeleid en concerncontrol		BEM
Programma 1.4 Bedrijfsvoering	25	BEM
Programma 1.5 Agenda 2010	7, 9	BEM
Programma 2.1 Ruimtelijke ontwikkeling	25	REG
Programma 2.2 Wonen en stedelijke vernieuwing		REG
Programma 2.5 Natuur en landschap		REG
Programma 2.6 Plattelandszaken		REG
Programma 2.7 Ontgrondingen		WEM
Programma 2.8 Uitvoering landelijk gebied	7	REG
Programma 3.1 Water		WEM
Programma 3.2 Milieu	9, 24	WEM
Programma 4.1 Verkeers- en vervoersbeleid	12, 23	IME
Programma 4.2 Aanleg en reconstructie wegen	11	IME
Programma 4.3 Beheer en onderhoud provinciale wegen	26	IME
Programma 4.4 Exploitatie openbaar vervoer	23	IME
Programma 5.1 Economische zaken, recreatie en toerisme		IME
Programma 5.2 Financieel toezicht		BEM
Programma 5.3 Sociale pijler	14, 23, 24	ZCW
Programma 5.4 Cultuur		ZCW
Paragrafen	16	BEM
Reserves en Voorzieningen	18, 26, 27	BEM

Conclusie 2 De verantwoording van het beleid kan op een aantal punten beter

Bevinding 2 Voorbeelden onvoldoende verantwoording indicatoren

Programma 4.1 Verkeers- en vervoersbeleid

Indicator	2005 begroot	2005 werkelijk
% kruispunten waar geen dubbele stops in de spitsperioden voorkomen	Doel 2015: 100%	2004: 46% o.b.v. steekproef op 28 kruisingen.

(jaarstukken, pag. 98)

Programma 4.4 Exploitatie openbaar vervoer

Indicator	2005 begroot	2005 werkelijk
Sociale veiligheid objectief	PM	Nog niet bekend

(jaarstukken, pag. 106)

In de voetnoot staat vermeld: Uniforme incidentenregistratie is in 2004 ingevoerd door alle vervoerbedrijven. Cijfermateriaal is nog niet beschikbaar

Programma 5.3 Sociale pijler

Indicator	2005 begroot	2005 werkelijk
2. Welzijn		
2.4 afhankelijk van positiebepaling m.b.t. vrijwilligers armoede integratie medio 2004	PM	PM
3. Zorg		
3.7 Het percentage burgers van de provincie dat in 2005 binnen 30 minuten met eigen vervoer een acute zorgpost dient te kunnen bereiken.	99,2%	Nog niet bekend
3.8 Het aantal huisartsenposten (HAP's) geïntegreerd met de spoedeisende hulp in ziekenhuizen	PM	PM

(jaarstukken pag. 120)

Commentaar Rekenkamer

In de bovenstaande voorbeelden worden de indicatoren onvoldoende verantwoord.

Bevinding 4 Voorbeelden onvoldoende verantwoording activiteiten/prestaties

Programma 1.1 Algemeen Bestuur

In de begroting is onder Gebiedsgericht werken het volgende vermeld:

"(...) Als resultaat van gebiedscoördinatie moet er in 2005 een overlegstructuur per regio zijn. Ook maken we in 2005 een start met de uitvoering van de regionale agenda's." (begroting, pag. 30)

In de jaarstukken is de volgende verantwoording opgenomen:

"Het gebiedsgericht werken wordt bij de Bestuurs- en Managementstaf ingevuld met de regiocoördinatie volgens het Utrechts model, nauw verbonden met de bestuurlijke taken die de provincie heeft. De regiocoördinator draagt zorg voor de totstandkoming van de regionale agenda en de uitvoering in het gebied, naast het ondersteunen van het contactennetwerk tussen de regio's en de daarin liggende gemeenten en de provincie." (jaarstukken, pag. 10)

Commentaar Rekenkamer:

Er wordt niet teruggekomen op de beoogde prestaties die zijn genoemd in de begroting. In dit voorbeeld wordt geen verantwoording afgelegd over het afgelopen jaar.

Programma 3.2 Milieu

De jaarstukken vermelden het volgende:

"Realistische risicobeleving

In 2005 is een algemeen communicatieplan opgesteld, gericht op voorlichting van burgers en bedrijven. Op verzoek van de gemeenten is de uitvoering van het plan in 2005 beperkt gebleven tot de communicatie gekoppeld aan concrete PUEV-projecten." (jaarstukken, pag. 86)

Commentaar Rekenkamer:

In de begroting staat niets over *Realistische risicobeleving* vermeldt. Het wordt dan ook niet duidelijk of de verantwoording is te vergelijken met het voorgenomen beleid.

Programma 5.3 Sociale pijler

In de begroting worden onder *Sociale agenda in uitvoering* de lopende en nieuwe projecten opgesomd. Er wordt verder niet toegelicht welke prestaties en activiteiten er in het kader van deze projecten gepland zijn. (begroting, pag. 126)

In de jaarstukken staat een uitgebreid verslag van de geleverde prestaties, bijvoorbeeld:

"4. Armoede en stapeling van problemen

Er is voor gekozen om de projecten onder dit thema te richten op 0-25 jarigen, die in een (financieel) kansarme situatie opgroeien. De projecten zijn erop gericht om kansen te bieden aan deze doelgroep. Inmiddels is gestart met de volgende projecten:

- *omgaan met geld, een preventieproject in samenwerking met de Kredietbank Utrecht;*

- *meedoen met buitenschoolse activiteiten: diverse gemeenten onderzoeken wat hun huidige aanbod van buitenschoolse activiteiten is, welke drempels er zijn voor deelname en welke maatregelen nodig zijn om deelname te bevorderen (onderzoek start begin 2006);*
- *invliegen op de digitale snelweg: gericht op kansarme jeugd van 12-17 jaar, onderzoek naar alternatieve mogelijkheden voor pc-en internetgebruik (als er bijvoorbeeld thuis geen pc voorhanden is);*
- *Kunstexpress Maatjesproject: gericht op kansarme kinderen van 9-13 jaar met een talent voor muziek, toneel of beeldende kunst. Maatjesproject in samenwerking met de Hogeschool Utrecht;*
- *Doetank: najaar 2005 is de eerste bijeenkomst van de Doetank geweest. Een bijeenkomst waarop "praktijkdeskundigen" op het gebied van armoede, ervaringen uitwisselen en suggesties doen voor nieuwe projecten die input vormen voor de Sociale Agenda." (jaarstukken, pag. 118-119)*

Commentaar Rekenkamer:

Uit de jaarstukken (en de begroting) wordt niet duidelijk of de geleverde prestaties ook beoogd waren.

Bevinding 5 Voorbeelden onvoldoende verantwoording doelstelling

Programma 1.4 Bedrijfsvoering

Het doel dat in de begroting en de jaarstukken is vermeld luidt:

"Het realiseren van een adequate bedrijfsvoering tegen minimale kosten op het gebied van huisvesting en facilitaire diensten, personele dienstverlening, informatie & communicatietechnologie, geografische informatievoorziening, documentaire informatievoorziening en administratie & informatievoorziening." (begroting, pag. 42 & jaarstukken, pag. 25)

Onder verantwoording van het gerealiseerde beleid wordt vervolgens per onderwerp ingegaan op wat er gepresteerd is het afgelopen jaar. Zo wordt onder het kopje Facilitaire dienstverlening onder andere aangegeven wat er gedaan is aan huisvesting, inkoopdiagnose en bedrijfsinterne milieuzorg.

Commentaar Rekenkamer

Zowel in de verantwoording over het gerealiseerde beleid als in de verantwoording bij de indicatoren, wordt niet teruggekomen op de doelstelling.

Programma 2.1 Ruimtelijke ontwikkeling

De eerste doelstelling van het programma luidt: *"Een duurzaam aantrekkelijke provincie met afwisseling tussen stad en land (behoud en versterking van verscheidenheid)."*

Onder *"Verantwoording over gerealiseerd beleid"* wordt ingegaan op het uitgevoerde beleid. De verantwoording van de productgroep *Strategische ruimtelijke ontwikkeling* gaat in op de uitvoering van het streekplan, gebiedsontwikkeling, provinciaal grondbeleid en bovenprovinciaal beleid (jaarstukken, pag. 45).

Commentaar Rekenkamer

In de verantwoording wordt onvoldoende ingegaan op de mate waarin de doelstelling behaald is. Er wordt niet aangegeven in hoeverre een duurzaam aantrekkelijke provincie met afwisseling tussen stad en land is bereikt. Bij de indicatoren wordt niet aangegeven op welke van de twee doelstellingen ze betrekking hebben. Daarnaast gaan de indicatoren met name in op het moment van vaststelling van plannen.

Programma 4.3 Beheer en onderhoud provinciale wegen

In het programma 4.3 luidt de tweede doelstelling: *“Het bevaarbaar houden van waterwegen voor economisch en recreatief vervoer.”*

Onder *“Verantwoording over gerealiseerd beleid”* wordt ingegaan op het uitgevoerde beleid. Met betrekking tot vaarwegen wordt vermeld: *“Naar aanleiding van kritische geluiden van het watersportverbond en andere vaarweggebruikers over de stremmingstijden tijdens de werkzaamheden aan de Cronenburgherweg is de uitvoering aangepast. Hierdoor wordt een deel van de werkzaamheden uitgevoerd in de winterperiode. De oplevering is gepland begin maart 2006.”* (jaarstukken, pag. 103).

Commentaar Rekenkamer

In de verantwoording wordt ten eerste onvoldoende teruggekomen op de doelstelling. Daarnaast betreft de verantwoording alleen de werkzaamheden aan de Cronenburgherweg. Er wordt niet ingegaan op andere projecten met betrekking tot het bevaarbaar houden van waterwegen.

Conclusie 5 De toelichting bij aantal reserves en voorzieningen is onvolledig

Reserve Grote Wegenwerken

Het doel van deze reserve is duidelijk, namelijk het beschikbaar houden van gelden die bestemd zijn voor weginvesteringen en voor de egalisatie van kosten wegenwerken die niet binnen het jaarbudget kunnen worden gerealiseerd. Ook bij deze reserve wordt geen toelichting gegeven ten aanzien van de hoogte van het bedrag (€ 21 miljoen). De mutaties zijn wel toegelicht, maar het wordt niet duidelijk wanneer de reserve besteed zal worden (jaarstukken, pag. 187).

Reserve Recreatieve fietsverbindingen

De toelichting gaat in op de doelstelling van de reserve, namelijk het opheffen van ontbrekende schakels in recreatieve fietsverbindingen. Daarnaast zullen de middelen beschikbaar worden gesteld voor verbetering van recreatieve fietsroutes in de provincie. In de toelichting ontbreekt informatie waarmee de hoogte van de reserve verklaard wordt en informatie over de verwachte besteding van de reserve (jaarstukken, pag. 189).

Reserve Bibliotheekvernieuwing

De toelichting geeft aan dat de reserve bedoeld is voor het betalen van de kosten van bibliotheekvernieuwing. Uit de toelichting blijkt dat afgelopen jaar € 281.000 is gestort en € 884.000 is onttrokken. In totaal bedraagt de voorziening € 2,9 miljoen. Een

verklaring voor deze hoogte ontbreekt. Daarnaast wordt geen toelichting gegeven over de verwachte besteding van de reserve (jaarstukken, pag. 189).

Voorziening ISV-gelden

Uit de toelichting wordt duidelijk wat het doel is van deze voorziening en wat het afgelopen jaar is besteed uit de voorziening. Daarnaast wordt aangegeven dat de besteding komend jaar € 75.000,- zal bedragen, terwijl de voorziening in totaal € 1,7 miljoen bedraagt. In de toelichting wordt niet duidelijk gemaakt waarom de voorziening een hoogte van € 1,7 miljoen heeft en wanneer de gelden uit de voorziening besteed gaan worden (jaarstukken, pag. 194).